

## Рекомендації ССВЕ щодо кваліфікації українських адвокатів

### Стислий виклад

У світлі складної ситуації, в якій опинилися українські адвокати після російського вторгнення в Україну, цей документ спрямований на надання роз'яснень щодо кваліфікації українських адвокатів та враховує Рекомендацію Європейської комісії про визнання кваліфікації для осіб, які рятуються від російського вторгнення в Україну. ССВЕ зазначає, що визнання професійної кваліфікації може здійснюватися тільки відповідно до правил і винятків, передбачених в ГАТС, і регулюється на національному рівні. Підхід до українських адвокатів різниться від держави до держави. ССВЕ заявляє, що готова до будь-якої координаційної діяльності в цьому питанні, і посилається на низку рекомендацій для правничих та адвокатських товариств держав-членів ЄС, щоб заохотити кроки, які допоможуть українським адвокатам.

Рада правничих та адвокатських товариств Європи (ССВЕ) представляє адвокатські та правничі товариства сорока шести країн, а через них - понад один мільйон європейських адвокатів.

ССВЕ засудила російське вторгнення в Україну в [заяві](#) від 25 лютого 2022 року.

Сподіваючись, що бойові дії припиняться якомога швидше, ССВЕ закликала членів організації вжити негайних заходів солідарності з людьми, які рятуються від війни в Україні. Правничі та адвокатські товариства-члени ССВЕ призначили контактних осіб [для первинної правової допомоги](#) у більшості країн. Крім того, [просувалися й інші ініціативи солідарності](#) на підтримку українських адвокатів та на захист верховенства права.

4 березня 2022 року Європейський Союз (ЄС) [надав](#) громадянам України, які рятуються від війни, тимчасовий захист, який передбачає, серед іншого, доступ до ринку праці в ЄС. 5 квітня 2022 року Європейська Комісія опублікувала [Рекомендацію \(ЄС\) 2022/554](#), в якій закликала держави-члени вжити конкретних заходів щодо визнання кваліфікації людей, які рятуються від вторгнення Росії в Україну.

ССВЕ, вітаючи цю ініціативу і відзначаючи, що Рекомендація є належною, оскільки вона стосується в основному національних компетенцій, вважає доцільним надати деякі роз'яснення щодо визнання кваліфікації адвокатів.

ССВЕ, відзначаючи, що правнича професія є фундаментально важливою для належного функціонування судової системи, захисту верховенства права, прав та інтересів громадян, зауважує, що в адвоката повинен бути реальний зв'язок з національною правовою системою та знання відповідного законодавства країни, де провадиться діяльність. В ЄС ця концепція не обмежена національними кордонами завдяки ухваленню європейських директив щодо визнання професійної кваліфікації та навчальних курсів, свободи надання послуг та свободи діяльності

адвокатів на внутрішньому ринку. Однак, за відсутності законодавства ЄС, що регулює визнання кваліфікації адвоката третьої країни, держави-члени мають повну компетенцію регулювати доступ до правничої професії для громадян третіх країн. Як наслідок, правила ЄС щодо визнання кваліфікацій, свободи пересування та свободи діяльності адвокатів поширюються на громадян ЄС і, таким чином, не можуть поширюватися на адвокатів з третіх країн.<sup>1</sup>

Крім того, ССВЕ зазначає, що визнання професійної кваліфікації може здійснюватися тільки відповідно до правил і винятків, передбачених Генеральною угодою про торгівлю послугами (ГАТС) Світової організації торгівлі (СОТ). Наприклад, згідно з ГАТС передбачено статус іноземного юридичного консультанта (FLC), який обмежено наданням позасудових консультацій з права країни походження та міжнародного права (за винятком національного права та законодавства ЄС).

Однак деякі держави-члени ЄС висловили застереження щодо лібералізації послуг відповідно до ГАТС або не ухвалили на національному рівні законодавство, що регулює статус FLC. Це означає, що держави-члени не мають одноманітного підходу до визнання кваліфікації адвокатів з третіх країн та їх доступу до професії на національному рівні.

Ця ситуація стосується українських адвокатів, і ці підходи різняться залежно від юрисдикції. [ССВЕ зазначала у минулому](#), що є бажаним, щоб держави-члени ЄС мали якомога більш подібні підходи в цьому питанні, виходячи з мінімальних вимог статусу FLC. Фактично така подібність підходів була б корисною для визнання кваліфікації українських адвокатів. Беручи до уваги, що в цій галузі фактично можна відзначити незначний поступ, і що в законодавстві держав-членів залишаються значні відмінності, ССВЕ може лише підтвердити свою прихильність наближенню основ національних правил, що підпадають під дію міжнародних договорів, і заявляє про готовність до будь-якої координаційної діяльності, яка може бути необхідною, особливо зважаючи на поточні непередбачені обставини.

З огляду на вказане вище, спираючись на відповідні пункти [Рекомендації Комісії \(ЄС\) 2022/554](#), ССВЕ запрошує правничі та адвокатські товариства держав-членів ЄС:

- з посиланням на розділ «Організація визнання професійної кваліфікації для людей, які користуються тимчасовим захистом» (пункти 3, 4, 6 Рекомендації), намагатися зменшити формалізм процесу визнання професійної кваліфікації. Це означає, що коли до компетенції національної адвокатури віднесено здійснення згаданих формальностей, наприклад, згідно з Рекомендацією, необхідно: приймати інші форми підтвердження фактів, ніж оригінали документів, відмовитися від певних вимог або завірених перекладів, зменшити або усунути витрати, такі як щорічні внески.
- врахувати, що в Україні діє Національна асоціація адвокатів України (НААУ)<sup>2</sup>, єдина професійна організація адвокатури. Членство в цій організації є обов'язковим для всіх адвокатів, які провадять свою професійну діяльність в Україні. Організація веде спеціальний

---

<sup>1</sup> Директива 98/5/ЄС, так звана «Директива про діяльність адвокатів», Директива Ради 77/249/ЄЕС; так звана Директива про послуги адвокатів, і Директива 2005/36 про визнання професійної кваліфікації.

<sup>2</sup> <https://en.unba.org.ua/>

Єдиний реєстр адвокатів України<sup>3</sup>, в якому зберігається вся основна інформація про адвоката та його професійну діяльність.

- посилаючись на розділ «Інформаційне забезпечення та використання електронних інструментів» (пункти 11, 12 та 13 Рекомендації), опублікувати чітку, прозору та легкодоступну інформацію (доступну також онлайн), за можливості українською мовою (за допомогою інструментів електронного перекладу, запропонованих самою Комісією) щодо процедури визнання дипломів та професійної кваліфікації, або в будь-якому випадку - процедури доступу до професії або дозволити провадження діяльності у сфері юридичних послуг відповідно до національного законодавства. Крім того, рекомендується створити посилання на портал, який НААУ запустить у червні 2022 року з корисною інформацією для українських адвокатів.
- з посиланням на розділ «Сприяння регульованим професіям» (пункти 21, 22, 23 і 24 Рекомендації) розглянути можливі заходи, які могли б спростити шлях до визнання кваліфікації адвоката, а також розглянути можливість визнання конкретної професійної кваліфікації, яка дозволила б українським адвокатам мати можливість надавати юридичні висновки на території відповідної Держави у сфері українського та міжнародного права.
- згідно з положеннями розділу «Конкретні вимоги до певних професій» (пункти 16, 17, 18, 19 і 20 Рекомендації) розглянути питання про визнання функціональної кваліфікації для українських адвокатів, яка може бути отримана на основі існуючої української кваліфікації або за допомогою спрощених навчальних курсів, що проводяться мовою, доступною для згаданих осіб. Така кваліфікація може бути корисною для допоміжної роботи в різних сферах юридичної практики (наприклад, міжнародних медіаторів, юристів тощо), і в першу чергу для надання допомоги громадянам України в розумінні їх прав у відповідній Державі, де вони провадять діяльність.
- згідно з положеннями розділу «Втілення запропонованих заходів» (пункти 25, 26 та 27 Рекомендації), закликає до посилення співпраці між адвокатськими та правничими та товариствами ЄС, а також між останніми та НААУ, включно з її представництвами, у тому числі шляхом регулярного обміну інформацією та найкращими практиками (наприклад, щодо оригіналів документів, наприклад, цифрової копії Витягу з Єдиного реєстру адвокатів України; довідка про підтвердження статусу адвоката), який може бути дуже корисним для покращення реалізації попередніх пунктів, а також продумати спільні інноваційні рішення.<sup>4</sup>
- загалом, звернутися до своїх національних органів для справедливого та ефективного виконання Рекомендації Комісії.

---

<sup>3</sup> <https://erau.unba.org.ua/>

<sup>4</sup> У разі виникнення сумнівів щодо достовірності документів, наданих адвокатом з України/для полегшення процесу підтвердження кваліфікації людини, запит можна зробити офіційному представнику організації по електронній пошті [h.yarkova@unba.org.ua](mailto:h.yarkova@unba.org.ua).